МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ

Вісник аграрної науки Причорномор'я

Науково-теоретичний фаховий журнал
Видається Миколаївським державним аграрним університетом

Випуск № 1 (65) 2012 р.

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК **378.147:63:001.895**

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦЯ-АГРАРІЯ В РАМКАХ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК

В.С. Шебанін, *доктор технічних наук, професор, чл.-кор. НААН України*
В.Я. Лихач, *кандидат сільськогосподарських наук, доцент*
Миколаївський державний аграрний університет

У статті наведено зміст концепції реформування і розвитку аграрної освіти і науки та підготовки фахівця-аграрія в Україні в рамках системи інноваційного розвитку АПК. Представлено шляхи вирішення даної проблеми в рамках одного вищого навчального закладу – Миколаївського державного аграрного університету.

Ключові слова: *аграрна освіта, наука, реформа, свинокомплекс, проект, технологія.*

Постановка проблеми. Процеси модернізації освітньої діяльності в контексті формування єдиного європейського освітнього і наукового простору висувають до вищої аграрної освіти України нові вимоги та завдання, виконання яких повинне забезпечити ґрунтовність теоретичної підготовки, професійну орієнтованість практичних умінь та навичок студентів.

Сільське господарство розвивається у контакті з іншими галузями, які поставляють засоби виробництва та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні та інші послуги [1, 2].

В рамках концепції «Реформування і розвитку агарної освіти та науки» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.04.2011 р., № 279-р), відмічено, що сучасний стан економіки країни потребує створення нової системи інноваційного розвитку агропромислового сектора «аграрна освіта – аграрна наука – аграрне виробництво» і поглиблення співпраці центральних та місцевих органів виконавчої влади у вирішенні питань функціонування і розвитку аграрної освіти та науки. На сьогодні існує проблема підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів, фахівців з вищою освітою та впровадження вітчизняних наукових розробок в агропромисловому комплексі. Функціонування аграрної освіти та науки не повною мірою відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку виробництва та продовольчої безпеки держави [6].

Вирішення проблеми забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження демографічного потенціалу і трудових ресурсів аграрного сектора, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності потребує насамперед формування ефективної системи забезпечення галузі кадрами, що, в свою чергу, зумовлює реформування, оновлення та удосконалення системи вищої аграрної освіти України [2].

Одним з шляхів вирішення цієї проблеми, в рамках плану заходів щодо реалізації «Концепції» в умовах одного вищого навчального закладу, є створення «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського державного аграрного університету», розташованого на території Комсомольської сільської ради Миколаївської області.

Мета статті – представити структуру свинокомплексу та обґрунтовану доцільність його організації та будівництва для реалізації концепції «аграрна освіта - аграрна наука - аграрне виробництво».

Результати досліджень. Сучасне свинарство – це високорозвинена галузь тваринництва з величезним виробничим

потенціалом. На підставі наукових досягнень у багатьох країнах світу було вдосконалено існуючі та створено нові високопродуктивні породи свиней, розроблено ефективні технології виробництва свинини на великих промислових комплексах і в дрібних фермерських господарствах. Зважаючи на згадані вище чинники стабілізації та розвитку галузі, можна визначити актуальні напрями підвищення економічної ефективності підприємництва в свинарстві: вдосконалення системи утримання тварин, раціоналізація системи годівлі, формування якісної племінної бази свинарства [4, 5, 7, 9]. Вирішення поставлених завдань передбачає технологічну перебудову виробництва з урахуванням стратегічних напрямків розвитку та індивідуальних особливостей суб'єктів господарювання.

Колектив університету досить успішно зміг зберегти здобутки минулих часів та запроваджувати інновації у сучасних умовах господарювання. Вистоявши в кризові часи, виробничий комплекс зі свинарства Миколаївського ДАУ потребує модернізації та удосконалення. Керівництвом та колективом університету прийнято рішення щодо побудови нового «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського державного аграрного університету» в умовах «чистого поля».

Протягом останніх десяти років в університеті склалася наукова школа вчених-тваринників, зокрема в галузі свинарства, під керівництвом професора В. С. Топіхи. Вчені університету є співавторами створених нових селекційних досягнень, тобто університет має штат співробітників, які здатні забезпечити науковий супровід «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського ДАУ» [5, 8].

Мета проекту – створення центру зі свинарства на базі використання найновітніших вітчизняних та світових досягнень у технології ведення галузі свинарства, здатного забезпечити реалізацію трьох складових:

• **наукової** (база для проведення наукових досліджень за спеціальностями розведення та селекція тварин, технологія виробництва продукції тваринництва, генетика, апробація новітніх технологій та розроблення рекомендацій виробництву);

• **навчальної** (закріплення теоретичних знань студентів, набуття практичних навичок виконання різних технологічних процесів та операцій, підвищення кваліфікації фахівців-технологів виробництва продукції тваринництва, надання дорадчих послуг);

• **виробничої** (забезпечення студентів якісними та екологічно чистими продуктами харчування власного виробництва, виробництво якісних племінних ресурсів для господарств регіону та країни).

Розроблений проект пропонує створення підприємства та впровадження технології виробництва племінного молодняку та товарної свинини, рис. (с. Комсомольське, Миколаївський р-н, Миколаївська обл.).

Рис. Структура «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського державного аграрного університету»

Відстань до обласного центру – м. Миколаєва та економічно важливих пунктів незначна – 17 км, що позитивно впливає на економічну діяльність підприємства. Відстань до автомагістралі республіканського значення «Миколаїв-Одеса», яка з'єднує господарство з адміністративними та промисловими центрами області, – 1 км. Однією з переваг розташування комплексу є віддаленість від інших тваринницьких підприємств, що зменшує ризики виникнення інфекційних захворювань.

Повна виробнича програма передбачає отримання та реалізацію племінного молодняку у кількості 2000 голів на рік та відгодівлю товарного молодняку свиней у кількості 8000 голів на рік до моменту досягнення тваринами живої маси 100 кг та реалізацію продукції – свинини в живій та забійній масі. В перспективі передбачається переробка частини виробленої продукції на власному переробному підприємстві. Утилізація гнойових стоків передбачається на біогазовій установці, в результаті чого – отримання біогазу та електроенергії для потреб підприємства.

Представлений проект планується реалізувати на основі використання сучасних спеціалізованих порід та типів свиней м'ясного напряму продуктивності на фоні збалансованої годівлі комбікормами власного виробництва. Повна механізація та автоматизація виробничих процесів дасть змогу мінімізувати вплив людського фактора на результат виробництва та оптимізувати структуру собівартості продукції.

Враховуючи потенційні можливості: використання високопродуктивного генофонду свиней; створення міцної кормової бази за рахунок забезпеченості фуражним зерном власного виробництва; наявність регіонального аграрного наукового центру; достатню кількість фахівців високої кваліфікації; традиційно високий попит населення на продукцію свинарства, свинокомплекс зможе ефективно функціонувати за інтенсивними технологіями, що забезпечить рентабельність виробництва.

Реалізація проекту «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського державного аграрного універ-

ситету» потужністю 10000 голів на рік передбачає наявність таких будівель:

1. Ветеринарно-санітарний пропускник, вагова та адміністративне приміщення.

2. Корпус для утримання свиноматок (холостих, поросних) – 420 станкомісць, кнурів – 25 станкомісць (2 приміщення).

3. Корпус для утримання лактуючих свиноматок та підсисних поросят (від народження до 30-денного віку) – 250 станкомісць (2 приміщення).

4. Корпус для утримання поросят на дорощуванні (від 1 до 3 місячного віку) – 3173 станкомісць (2 приміщення).

5. Корпус для утримання молодняку свиней на вирощуванні та відгодівлі (від 3 до 7 місячного віку) – 3360 станкомісць (4 приміщення).

6. Приміщення кормоцеху для виробництва комбікормів та зберігання 7-денного запасу зернових кормів.

7. Біогазова установка з лагунами для зберігання гнойових стоків.

Наявність представлених виробничих потужностей дасть можливість проводити наукові дослідження студентами і аспірантами різних напрямів підготовки та спеціальностей університету та інших профільних навчальних закладів.

Основними елементами інтенсивної технології виробництва свинини є: використання породно-лінійних та міжпороднолінійних гібридів на основі порід ландрас, дюрок, п'єтрен та великої білої, що дає змогу одержати ефект гетерозису і без додаткових виробничих затрат підвищити продуктивність; раннє відлучення поросят, що сприяє підвищенню інтенсивності використання маточного поголів'я та приміщень; одержання від матки за рік до 2,2 опоросу та до 21 поросяти, завдяки ранньому відлученню поросят в 30-денному віці, внаслідок чого свиноматки мають здебільшого нормальну (для парування) вгодованість і вже в перші дні після відлучення поросят приходять в охоту і запліднюються; концентратний тип годівлі сухими комбікормами, збалансованими за всіма елементами живлення згідно з науково обґрунтованими нормами різних

статево-вікових груп та фізіологічного стану скорочує періоди дорощування та відгодівлі, дає можливість механізувати виготовлення кормів та їх роздачу, що в кінцевому результаті підвищує продуктивність праці і знижує собівартість свинини; використання сухого типу годівлі свиней на основі комбікормів забезпечує виробництво повноцінної і нешкідливої свинини у відповідності з директивами Європейського Союзу щодо впровадження в Україні фітосанітарних норм, міжнародних та європейських стандартів у виробництві тваринницької продукції, які не передбачають застосування ветеринарних препаратів, що містять активно діючі речовини, заборонені для використання розпорядженням Головного держінспектора ветеринарної медицини України [4, 5, 9].

Реалізація даного проекту планується у два етапи, які не на багато розірвані за часом. У рамках впровадження першого етапу передбачається будівництво та обладнання адміністративно-побутового комплексу з санпропускником, ваговою, навчальними класами, генетичною лабораторією; корпусу для утримання репродуктивного стада з поросятами (підсисними та на дорощуванні); корпусу для утримання відгодівельного молодняку та на вирощуванні, кормоцеху, забійно-переробного пункту, лагун для зберігання гнойових стоків у комплексі з біогазовою установкою та допоміжних приміщень відповідно до вимог які висуваються до подібних проектів.

Для реалізації проекту визначено такі джерела формування:

• що стосується приміщень, обладнання для утримання свиней всіх статевовікових груп – прототипом виступають провідні світові і вітчизняні фірми, які є лідерами з виробництва свинини;

• зернова група кормів формується за рахунок власного виробництва;

• білково-вітаміно-мінеральний комплекс – вітчизняного та зарубіжного виробництва;

• комплектація тваринами повинна проходити з провідних вітчизняних господарств.

Загальна земельна площа, відповідно до Державного акту на право постійного користування земельної ділянки (серія ЯЯ № 080067), складає 97,78 га, у т.ч. 66,37 га заплановано відвести під розміщення «Навчально-науково-виробничого свинокомплексу Миколаївського ДАУ».

Реалізація даного проекту передбачає залучення коштів загальним обсягом 32127,2 тис. грн[1] [8].

Основними конкурентами є господарства населення та невеликі підприємства різних форм власності, що не вирізняються великою часткою на ринку м'яса.

Цінова політика буде ґрунтуватися на аналізі ринкової кон'юнктури та орієнтуватися на високий обсяг продажу. На основі даних Держкомстату України, протягом останніх 5 років закупівельні ціни на свинину в живій масі коливалися в межах 12,5...20,0 грн за 1 кг. З урахуванням динаміки цін (за умови незмінної собівартості продукції (11,48 грн/кг) та обсягу реалізації – 10000 ц живої маси за рік) термін окупності капіталовкладень може коливатися від 7 до 3,8 років. Рентабельність виробництва може досягати 74,2%. Стосовно фінансової сторони реалізації проекту слід відмітити, що в рамках поетапності створення підприємства перший етап повністю можливо реалізувати зусиллями Миколаївського державного аграрного університету.

Для більш складної та затратної реалізації другого етапу впровадження проекту необхідно залучення інвестиційних ресурсів.

Висновки. З урахуванням потреби у висококваліфікованих кадрах з питань спеціальної зоотехнії та технології виробництва та переробки продукції тваринництва в південному регіоні України, а також відсутності подібних навчально-науково-виробничих свинокомплексів, своєчасним є організація комплексу на базі Миколаївського ДАУ за представленим проектом, що дасть можливість покращити ефективність підготовки фахівця-аграрія в рамках системи інноваційного розвитку АПК.

1 Розробка проекту здійснювалася на основі даних про ринкові ціни станом на 01.11.2011 р.

Література:
1. Аграрні вищі навчальні заклади України / За ред. Іщенко Т. Д. — К. : Аграрна освіта, 2008. — 426 с.
2. Білан Л. Л. Методика викладання у вищій аграрній школі : навчальний посібник / Л. Л. Білан — Ніжин : ПП Лисенко, 2010. — 299 с.
3. Законодавство України [Електронний ресурс] — режим доступу : http://www.kmu.gov.ua
4. Лихач В. Я. Ефективне ведення галузі свинарства в умовах СГПП «Техмет-ЮГ» / В. Я. Лихач, С. М. Галімов // Таврійський науковий вісник : збірник наукових праць Херсонського ДАУ. — Херсон : Айлант, 2009. — Вип. 64. — С. 166—170.
5. М'ясні генотипи свиней південного регіону України / [В. С. Топіха, Р. О. Трибрат, С. І. Луговий та ін.]. — Миколаїв : МДАУ, 2008. — 350 с.
6. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Вища аграрна освіта України : інформаційний вісник. — К. : Наук.-метод. центр Мінагрополітики України, 2007. — № 4. — С. 11—18.
7. Рибалко В. П. Сучасний стан та напрями розвитку вітчизняного свинарства / В. П. Рибалко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Миколаїв : Миколаївський ДАУ, 2010. — Т. 2, Вип. 1 (52). — С. 21—25.
8. Сайт Миколаївського ДАУ [Електронний ресурс] — режим доступу : http://www.mdau.mk.ua
9. Топиха В. С. Обеспечение высокой продуктивности свиней и селекционного процесса / В. С. Топиха, А. А. Волков // Свиноводство. — 2004. — № 1—2. — С. 2—4.